

Prilog upoznavanju s akcijama mljetske flotile u drugoj polovici 1943. godine

Nakon aprilskog sloma Kraljevine Jugoslavije otok Mljet je okupiran, a onda i anektiran od strane Italije koja ga stavlja pod upravu Splitske prefekture.

Svoje vojne jedinice okupator stacionira u više otočkih naselja s glavnim garnizonom u Babinu Polju, gdje su imali i karabinjersku stanicu.

Okupatori na Mljetu organiziraju i posebnu opčinu na čelu s komesarom dr Zambeti Gvidom, kojeg u siječnju 1943. godine zamjenjuje fašista Francesco Vinci.

U cilju denacionalizacije otočkog stanovništva na Mljet dovode više svojih učitelja koji školsku djecu uče na talijanskom jeziku i po njihovom nastavnom planu i programu.

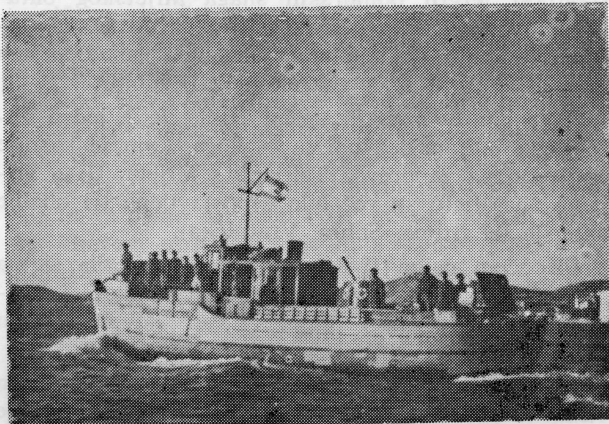
Narod Mljeta se ne miri okupacijom i anektiranjem, jer je prožet mržnjom prema okupatoru i njihovim zlodjelima. U takvoj teškoj situaciji radi se na dizanju političke i revolucionarne svijesti, a onda i organiziranju prvih oružanih akcija protiv okupatora s kojima rukovodi Petar Stijepić.

Ljeta 1943. godine dolazi do formiranja partizanske grupe od oko 15 naoružanih boraca. Uz borce s Mljeta u ovu grupu ulazi i sedam partizana koji su po naređenju Iva Morđina-Crnog, sekretara OK KPH za južnu Dalmaciju, prebačeni na Mljet kolovoza 1943. godine.¹

Njihovo prebacivanje na Mljet izvršeno je malom barkom na vesla, noću između uvale Sapavice na Pelješcu i uvale Kozarice na Mljetu. Ovom vezom i na ovaj način izvršeno je više partijskih zadataka od strane pripadnika NOP-a s Mljeta i Pelješca, a da okupator nikad nije tu vezu otkrio, jer se barka uvijek nakon završenog zadatka potapala u blizini obale na dno mora i dizala na površinu kad je trebalo poći preko Mljetskog kanala na Pelješac.

Za te prelaze koristile su se oblačne i mrklice noći, tako da bi se istu noć odveslalo do Pelješca i vratilo natrag prije zore.

Osmog rujna 1943. godine partizanska grupa koja se nalazila u blizini sela Blata, obaviještena je po

Patrolni čamac na zadatku

kuririma iz Babina Polja o kapitulaciji fašističke Italije.

Nakon toga borci održavaju kraći sastanak na kojem su donijeli plan akcije za razoružanje talijanske vojske u Babinu Polju i drugim selima na otoku.

U vezi s time grupa odmah kreće prema Babinu Polju gdje se uz masovnu pomoć naroda, posebno omladine, razoružava okupatorski garnizon i karabinjerska stanica. Ujedno se vrši razoružanje njihovih artiljerijskih baterija i finanaca.

Tako je otok Mljet 8. i 9. rujna 1943. godine potpuno oslobođen od Talijana, kojih je u to vrijeme bilo na otoku preko pet stotina.

Narod je oduševljen, jer je otok oslobođen Talijana koji su od aprila 1941. do rujna 1943. god. napravili niz zločina i zlodjela nad mljetskim stanovništvom.

Na zborovima tih dana narod kliče NOVJ-e i novoj narodnoj vlasti.

Ujedno omladina masovno stupa u NOVJ, te se odmah formira Mljetski bataljon, koji se naoružava oružjem ošetim od Talijana. Ovaj bataljon će kasnije nakon formiranja 13. južnodalmatinske brigade ući u njezin sastav kao 5. bataljon.

Partijskim organizacijama na otoku od tada rukovodi Općinski komitet KPH-e, a seoskim NOO-a Općinski NOO za Mljet sa sjedištem u Babinu Polju.

Razoružavši Talijane mljetski borci su došli u posjed velikih količina raznog oružja, municije, vojne opreme i hrane.

Prema Izvještaju partijske jedinice o zauzimanju vlasti na Mljetu i razoružanju talijanske vojske zaplijenjene su slijedeće količine oružja: 390 pušaka, 9 puškomitraljeza, 13 teških mitraljeza, 4 topa kalibra 110 mm, 2 teška minobacača sa većim brojem lakih i teških mina, mnogo municije, vojne opreme, hrane itd.²

Prema sjećanjima preživjelih boraca izgleda da je zaplijenjeno još i više oružja i municije.³

Već dio tog oružja odmah se motornim jedrenja-

Flotila partizanskih brodova u plovidbi na izvršenje zadatka

cima prebacuje na Pelješac i susjedno kopno našim partizanskim snagama. U tom prevozu zaplijenjenog materijala sudjeluju i ribarski čamci — leuti mještana iz Sobre i Polača.

Ove trabakule i leuti sa svojim posadama predstavljaju jezgru pomorskih snaga Mljetskog bataljona, koje će nešto kasnije prerasti u Mljetsku flotilu. Na ovim trabakulama tih dana je zalepršala naša trobojnica sa petokrakom zvijezdom.⁴

Dio tih pomorskih snaga činila je i jedna zarobljena talijanska ribarica — koča, koja je kasnije upotrebljena za prevoz Talijana s Mljeta. U to vrijeme na Mljetu su već bile uspostavljene tri obalne baterije (rt Stupe, Sobra, Vratnička).

Koncem rujna 1943. god. Mljetska flotila skupa sa Bračkom, Hvarskom, Viškom, Lastovskom i Korčulanskom flotilom potpada pod novoformiranu Komandu flote naoružanih brodova.⁵

Brodovima Mljetske flotile izvršene su koncem rujna i polovicom listopada dvije borbene akcije na otoke Šipan i Lopud. Tom prilikom su partizanske snage s Mljeta zarobile tri manja broda i jedan veći parobrod »Kupari«, te 35 neprijateljskih vojnika, 40 pušaka, 1 puškomitraljez, te oko 1 vagon razne hrane i veće količine puščane municije.⁶

Mljetska flotila nakon zarobljavanja ovih brodova u svom sastavu ima slijedeće naoružane motorne brodove »Vjekoslavu« (PČ — 60), »Lapad« (PČ — 59), parobrod »Kupari«, te jedan broj motornih jedrenjaka i leuta, koji su služili kao pomoćni brodovi za izvršenje manjih borbenih zadataka.

I Mljetska obalska artiljerija je uspješna u izvršavanju svojih borbenih zadataka.

Tako je posada baterije Vratnička koncem listopada 1943. godine potopila jedan njemački brod od 12000 br. rgs. tona, a drugog uspjela zapaliti. Nakon potapanja s ovog broda su isplivale veće količine razne hrane koje su bile namijenjene njemačkim jedinicama.

Pripreme su završene — može početi ukrcaj boraca

Naše jedinice su uspjele brzim čamcima sakupiti izvjesnu količinu namirnica sa ovog broda, te su tako stvorene značajne zalihe hrane koje su bile kasnije upotrijebljene za ishranu boraca.⁷

Formiranjem Petog obalskog sektora 10. studenog 1943. god. u pomorske snage ovog sektora ulazi i Mljetska flotila s obalnim baterijama.

U Izvještaju Štaba Petog pomorsko-obalskog sektora Štabu mornarice NOVJ-e navodi se da je baterija s rta Vratnička uspješno djelovala 17. studenog, kad je svojom vatrom spriječila dvije neprijateljske trabakule da se probiju iz Velikog Vratnika prema Trsteniku. Uslijed precizne vatre ove su se trabakule morale zakloniti u Mali Vratnik. Radi izviđanja situacije prema njima je iz Sobre krenuo patrolni čamac »Lapad«, te je ustanovio da su to brodovi »Roditelj« i »Miloš« iz Račišća. Brod »Roditelj« je bio nasukan, jer je bio oštećen artiljerijskom vatrom, a »Miloš« je bio vezan stotinjak metara od njega.

»Lapad« je po njima s kraće udaljenosti otvorio vatru, ali se morao povući, jer je po njemu počeo pucati teški protivtenkovski mitraljez sa obale. On se istog dana u 15,30 sati bez gubitaka vratio u Sobru.⁸

Tokom studenog parobrod »Kupari« je izvršio prebacivanje materijala i boraca za Biokovo, da bi nakon toga izašao iz sastava Mljetske flotile, jer se prebacuje na liniju Split — Vis — Italija i obratno, na kojoj je prevozio naše ranjenike na liječenje u savezničke bolnice u južnoj Italiji.

Prema izvještaju Štaba Petog pomorsko-obalskog sektora, Štabu mornarice NOVJ-e o stanju flotile, partizanskih odreda, obavještajne službe, intendature i saniteta od 15. XII, Mljetska flotila je tad raspolagala sa dva naoružana broda »Lapad« i »Vjekoslava« sa bazom u Polačama, gdje se nalazilo lučko zastupstvo. Uskoro se Mljetska flotila popunjava mo-

Pripreme za napuštanje otoka

tornim jedrenjakom »Kupa«, kojeg je posada s Pelejšca prebacila na Mljet.

Pored prije spomenutih akcija naoružani i pomćni brodovi Mljetske flotile u ovom vremenu su održavali stalnu vezu s Pelejšcem, Korčulom, Lastovom i Elafitima, prebacujući do njih partijske radnike, poštu, potrebno naoružanje i hranu.

Postojeće tri baterije na otoku su imale slijedeće naoružanje i komandni sastav:

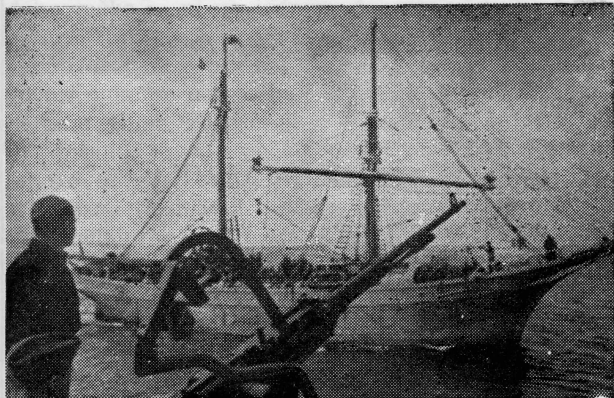
- Baterija rt Stupa,
1 haubica brdska 100/16.
Komandir Mato Franić, zamjenik Đivanović Ivo, politkom. Mirko Vlahović,
- Baterija Vratnička,
1 haubica brdska 100/16,
Komandir Kristo Paskojević, zamjenik Evangelista Amageo, politkom. Nikola Hajdić,
- Baterija Sobra,
1 haubica brdska 100/16,
Komandir Nikola Šeparović, zamjenik Pero Franić, politkom. Miljenko Sršen.⁹

Partizanski brod u akciji prebacivanja boraca

Pripremajući se za desant na Mljet, Nijemci su pojačali izviđanje ovog otoka i Mljetskog kanala u drugoj polovici prosinca 1943. god. U jednoj od tih akcija njihovi avioni su primijetili brod »Vjekoslav« kod uvale Omani u Mljetskom kanalu, koja je plovila iz Polača za Sobru. Nakon višekratnog mitraljiranja brod je znatno oštećen potonuo na dno mora neposredno uz obalu. Partizanskoj posadi je uspjelo da se spasi skakanjem u more. Bilo je to oko 25. prosinca 1943.¹⁰

U okviru svoje operacije koju su nazvali »Herbst-

Prijevoz boraca prilikom odstupanja s južnodalmatinskih otoka

gewitter III«, Nijemci su se iskricali na Mljet u zoru 31. prosinca 1943. god. sa oko 2000 svojih vojnika.¹¹

Prethodno su se partizanske snage, zbog nemogućnosti uspješne obrane otoka evakuirale na Vis, brodovima »Kupa« i »Lapad« iz sastava Mljetske flotile.¹²

Nakon izvršenja povlačenja partizanskih snaga i dijela zbijega preko Sušca do Visa, Mljetska flotila je rasformirana.

Kod Sušca su njemački avioni mitraljirali brod »Kupu«, i pritom je nekoliko boraca poginulo, a desetak ih je bilo ranjeno.

U uvjetima privremene njemačke okupacije na Mljetu je ostao Mljetski NOP odred, koji je formiran koncem prosinca, s jednim brojem pozadinskih radnika, njih ukupno dvadeset i dva.

NB-8 »Kornat« učestvovao je (kao predvodnik istočne kolone) u desantnom prepadu na Mljet u travnju 1944. godine

BILJEŠKE:

¹ To su slijedeći borci: Bartul Križanić, Mate Blajić, Ivo Baldasari - Gajto, Mato Unković, Ivo Udovičić, Milan Babić i Miho Ivulić

(Miho Ivulić: Sjećanje na ratne dane na Mljetu od kolovoza 1943. g. do 25. prosinca 1943. god. Zbirka sjećanja DM — Odjel soc. revolucije Inv. br. 191)

² Izvještaj partijske jedinice o zauzimanju vlasti na Mljetu i razoružanju talijanske vojske, zaplijeni oružja i drugog ratnog materijala, te o političkoj situaciji na Mljetu i radu ovog zadnjeg mjeseca od 26. IX 1943. god. Arhiva DM — Odjela socijalističke revolucije, Inv. br. 905.

³ Tako Nikola Marković — Kovač navodi da je u ruke mljetskih boraca pao slijedeći ratni materijal i oprema: 550 pušaka, 30 teških mitraljeza tipa Breda i Fiata, 50 puškomitraljeza, 4 minobacača od 75 mm, 6 topova haubica, nekoliko mašinskih pušaka i više pištolja tipa Bereta. Zaplijenjeno je također dosta puščane municije, topovskih granata, mina za minobacače, te veće količine vojne odjeće i obuće, hrane, te čitava komora sa 30 konja.

(Nikola Marković — Kovač: Razvoj NOP-a na Mljetu od lipnja 1942. god. do oslobođenja otoka, Zbirka sjećanja DM — Odjela soc. revolucije, Inv. br. 280)

⁴ Stijepo Dabelić: Oslobođenje Mljeta od talijanskog okupatora, Zbirka sjećanja DM — Odjela soc. revolucije, Inv. br. 184.

⁵ Zbornik, tom VIII, knj. 1, str. 70.

⁶ Zbornik, tom V, knj. 21, str. 75.

⁷ Isto str. 75. Izvještaj Štaba XXVI divizije od 2. studenog 1943. g. Štabu VIII korpusa NOVJ o borabama od 14. listopada do 1. studenog.

⁸ Zbornik, tom VIII, knj. 1, str. 263.

⁹ Zbornik, tom VIII, knj. 1, str. 340. i 341.

¹⁰ Petar Dabelić-Crni: Sjećanje na boravak i rad na Mljetu za vrijeme NOB-e, Zbirka sjećanja DM — Odjela soc. revolucije, Inv. br. 270.

¹¹ Zbornik, tom VIII, knj. 1, str. 444.

¹² Povukla se jedna četa 13. dalmatinske brigade i Orjenski NOP odred.